

НАУЧНИ ОПУС АКАДЕМИКА МИОМИРА ДАШИЋА
(Поводом Биобиблиографије академика Миомира Дашића,
ОД, 2007, 176)

О научном опусу академика Миомира Дашића интересантно је и захвално говорити, како на нивоу броја и обима радова, тако и у равни разноврсности тематике или употребљивости и поузданости садржаја његових прилога и студија. Од јесени 1955. године, када се први пут огласио стручним чланком *Васојевићки уставак 1875. године. Поводом седамдесетогодишњице*, (*Побједа*, 12/1955, 52 (25.12), 6-7), Дашић је објавио преко 670 библиографских јединица разноврсне тематике, обима и нивоа научности, мада је број изворних текстова мањи, јер су поједини чланци објављени у више публикација. О томе свједочи *Библиографија академика Миомира Дашића*, коју је саставио наш најпознатији библиограф Добрило Аранитовић уз уводну студију.

Радознао духом, радан и амбициозан, надарен да процијени друштвена и научна кретања, током више од 50 година бављења науком направио је бројем, тематиком и садржајем ауторско дјело за уважавање.

Научни опус академика Миомира Дашића је обиман и тематски разноврстан. Окушао се у писању публицистичких текстова, од новинарских написа, осврта, информативних при-

каза, полемика, до пригодних излагања, што чини значајан дио његовог ауторског опуса. У историографски далеко важнијем и по садржају богастијем дијелу стваралаштва објавио је радове у распону од стручне критике, преко енциклопедијских јединица, синтетичких чланака, до обимних и оригиналних научних расправа, чију круну чине двије монографије о Васојевичима и најновја о Шекулару и Шекуларцима.

Вриједи истаћи значај два обимна тематска зборника његових историографских радова. Иако су већ раније разним поводима објављивани, тематски груписани радови добијају на значају и оправдавају објављивање у ауторским зборницима. Једно од мјерила домета научника је и то колико дуго се његови радови читају или цитирају. Да Дашићеве бројни радови не губе на вриједности показују зборници *Огледи из историје Црне Горе* и *Незаобилазно у историографији Црне Горе*, у којима су објављене његове највредније студије из црногорске историје.

Посебно мјесто у стручној и уџбеничкој литератури на српском говорном подручју заузима Дашићев универзитетски уџбеник из области

историјске методологије и помоћних историјских наука - *Увод у историју са основама помоћних историјских наука*, Титоград 1988, 328 стр.; 8°.

***

Може се закључити да је тематика Дашићевих радова наглашено повезана са наставничком праксом и обавезама у Црногорској академији наука и умјетности. Као професор и директор Беранске гимназије писао је о разним питањима школског рада; радећи у Заводу за међународну сарадњу огласио се са пар прилога о школовању наше дјеце у иностранству. Прилози из методике наставе историје, учешће у комисијама и на скуповима о настави историје повезани су са дугогодишњим предавањем тог предмета на факултету; радови из теорије и методологије историјске науке везани су са предавањем предмета *Увод у историју са помоћним историјским наукама*. Значајан дио радова условљен је учешћем у припреми и реализовању више научних скупова, на чему је био ангажован као предсједник Савеза историчара Југославије (1985-1989. и 1994-1999), или као члан, односно предсједник Одбора за припрему научних скупова у ЦАНУ. Један број синтетичких стручних радова из нововековне историје југословенских народа објављених у периодици или саопштаваних на скуповима резултат је уопштавања проблематика током дугогодишњег предавања тог предмета на факултету.

Текстови академика Дашића могу се тематски разврстати у више група, при чему се може запазити и временска одлика интересовања за одређене теме. Хронолошки би се радови могли груписати у сљедеће области:

- педагошко-методичка проблематика;
- историја НОБ у Црној Гори и Полимљу;
- ослободилачки покрет српског народа на простору Васојевића;
- историјска методологија;
- црногорска и српска историја.

Значајан број радова академик Дашић је посветио општим педагошким питањима, нарочито разним проблемима везаним за програмирање, извођење и унапређивање наставе историје. Такве чланке писао је као професор и директор гимназије, касније као наставник универзитета, у циљу рјешавања конкретних питања организације, програмирања и извођења наставе у средњој школи, уџбеничке литературе, стручног усавршавања наставника, извођења наставе историје и примјене књижевног текста као наставног средства.

Историјском проблематиком Дашић се почео бавити пишући о народном устанку у беранском крају, што му је као младом професору Беранске гимназије просторно и временски било најближе, а друштвено-политички актуелно и вредновано. Осим о устанку у беранском крају и Црној Гори 1941. године, писао је о организацији народне власти, просвјети и култури у току рата, о партизанској штампи, о ликовима револуционара и народних хероја. Пар прилога посветио је Лењину и Манифесту Комунистичке партије.

Централно мјесто у научном опусу академика Дашића, како по броју и обиму, тако и по научној актуелности и истраживачкој основи, представљају радови о разним проблемима друштвено-економског развоја, социјалног положаја становништва и видовима ослободилачке борбе на

подручју Васојевића у 19. и почетком 20. вијека. Очигледно је да је значајан дио ових студија настао у процесу припремања докторске дисертације, јер се ти садржаји налазе и у двијема Дашићевим књигама о Васојевићима до 1878. године. Та чињеница је резултирала тиме што је монографски обрађена разноврсна тематика и што су ови радови са највише изворне грађе и истраживачке актуелности.

О региону Васојевића Дашић је објавио више обимних студија. Синтезу дугогодишњих истраживања о овом региону чине монографије: *Васојевићи од помена до 1860. године* (1986); *Васојевићи у устанцима 1860-1878.* (1992) и *Шекуларци од помена до 1941. године* (2006).

Током времена аутор је проширио круг свог интересовања на црногорске теме и низ тема из историје српског народа, нарочито у области српско-црногорских односа у склопу националноослободилачке борбе српског народа. За ову групу радова се може рећи да представљају синтетичке прегледе на задату тему, претежно су рађени на основу афирмисане литературе. Повод за писање радова очигледно су били бројни научни скупови, јер већина радова из ове групе представљају објављена саопштења.

Предајући Методологију на Филозофском факултету у Никшићу, академик Дашић се морао бавити и низом тема из ове области. За потребе студената објавио је више појединачних чланака и уџбеник под насловом *Увод у историјске студије, са основама помоћних историјских наука* (1988), који се користи и на универзитетима у Србији и Републици Српској. Радећи на припреми и учествујући на научним скуповима Црногорске академије на-

ука и умјетности, обратио је пажњу и на општу проблематику методологије и теорије историјске науке. Аутор је већег броја радова о разним питањима развоја и усмјерења историјске науке. Поред приказа научних скупова и значајних публикација, огледао се и у оцјени научног рада истакнутих историчара, попут Бранислава Ђурђева, Димитрија Дима Вујовића, Бранка Петрановића, Новице Ракочевића, Милана Васића и др. Мањи број чланака односи се на бављење југословенским питањем.

***

Оно по чему је академик Дашић оригиналан и препознатљив у црногорској историографији јесте да се више од четрдесет година упорно бави историјом сјевероисточне Црне Горе и региона Васојевића у 19. и 20. вијеку. Међу професионалним историчарима упорни је заговорник значаја обраде завичајне историје; заступа став да се национална историја не може ваљано обрадити без претходне обраде историје појединих области, региона, односно племена. У више текстова критиковао је праксу да се историја старе - катунске или подловћенске Црне Горе пројектује као државна историја на све регионе данашње Црне Горе. По броју, разноврсности тематике и дубини истраживања Дашићеве радови из историје сјевероисточне Црне Горе у 19. и почетком 20. вијека предњаче међу историографским и етнографским радовима аутора разних профила који су писали о овом простору. Без Дашићевих радова историја тога региона у назначеном периоду била би обрађена само у неким сегментима, прије свега у вези са црногорском ратном историјом.

Академик Миомир Дашић је регионалну историју одабрао као поље свог истраживања и својим радовима показао неколико значајних ствари. Прво, очигледно је да се становништво сјевероисточне Црне Горе, правилно је рећи и региона Васојевићи јер је то у доба самосталне црногорске државе био службени назив, у 19. и 20. вијеку упорно и свим силама борило за своје социјално и национално ослобођење, при чему је очигледно највише постизало самоорганизовањем и ослањањем на своје снаге. Са нивоа државе овом региону се помагало у форми инструкција, одлучивања и контроле, али људски и материјални ресурси увијек су били доминантно аутохтони. Црногорски владари су новцем подмићивали главаре, а војску је увијек попуњавао, хранио и наоружавао од своје сиротиње народ овог краја.

Друго, јасно је доказао да је становништво овог региона, предвођено свештеницима, учитељима и народним главарима, увијек своје акције везивало са судбином Црне Горе и Србије, а од 1918. године и Југославије.

Треће, и без Дашићевих радова нико не би могао оспорити државотворни значај ослободилачке борбе становништва региона Васојевића, али би се о тој борби знало много мање и једностране. Његови радови без дилеме показују да је становништво овог региона у 19. и 20. вијеку учествовало у свим ослободилачким и ујединитељским напорима црногорске, али и србијанске власти. Без обзира на то да ли су резултати извојевани самостално или у склопу ширих устаничких акција, нове територије и други резултати устанака већинском вољом народа прикључивани су Цр-

ној Гори. Поред тога, може се на више примјера показати и да су из Васојевића одлазили појединци, групе и читаве јединице народне војске да се укључе у ослободилачке активности црногорске војске на бојиштима далеко од матице (у Херцеговини, ослобођењу Бара, у одбрани Цетиња). Укратко, Дашићев закључак је да без ослободилачке борбе и ујединитељске политике Васојевића не би било ни снажења, ни модерне црногорске државе, бар не у данашњим границама.

У цјелини гледано, може се запазити да је Дашић пажљиво пратио друштвено-политичка кретања, развој друштвене свијести и концепцијских основа историјске науке у протеклих педесетак година. Његови први текстови, без обзира да ли се ради о педагошким или историјским темама, у складу су са тада владајућим погледима на третирану проблематику; писао је у духу уздицања и унапређивања марксистичких и самоуправних гледања на оно о чему пише. Али увијек је у тим радовима провијавао дух критичности. То је уочљиво нарочито од осамдесетих година 20. вијека. Од почетка деведесетих година, као и већина југословенских историчара, још наглашеније се критички односио према дотадашњем развоју науке и њеном наслеђу. При томе се није одлучио на прераду раније објављених радова о радничком покрету и револуцији, већ је престао да се тиме бави и да истиче тај дио својих радова.

Општа одлика текстова Миомира Дашића је њихова историјска утемељеност, информативност и јасноћа израза. Обдарени је говорник, има лијеп приповједачки стил, богат и разновстан рјечник, истовремено је разумљив за професионалца колико и за

читаоца којему историја није струка или му није позната. Његови радови могу се читати и као лијепа књижевност, што историјски рад у суштини и треба да буде, али и као извор података и закључака откривених из извора или преузетих из афирмисане литературе. При томе се запажа утицај вишедценијске наставничке активности, што се види у поступности излагања, детаљности објашњења, информативности, па и поучности приче. Истини за вољу, обавијештеном историчару не сметају опширност и детаљно излагање, који су одлика Дашићевих текстова. Опширно излагање понекад није нужно, јер овај жели кратку информацију, чињеницу и јасан закључак. На другој страни, шира публика Дашићеве радове радо чита управо због детаљног излагања, јасног објашњења и занимљивог приповиједања.

Стиче се утисак да, поред замашног броја библиографских јединица, Дашић држи и до обимности текстова. Ако бисмо тражили нешто што би се у његовом научном методу могло назвати и сувишним, чини се то би могла бити његова склоност да радо прави дигресије; у готово сваком тексту могу се наћи проширивања теме и осврт на разне занимљивости које се не морају наћи под дефинисаним насловом. Осим тога, у његовим радовима често наилазимо на понављања и враћања на нешто што је у неком облику већ било речено, а што повећава обим радова и тражи од читаоца додатни напор за праћење излагања.

Још једна је одлика Дашићевог научног опуса: о истом проблему радо пише у више варијанти. Некад су то исти текстови у разним публикацијама, а чешће допуњени текстови под сличним насловима. Очигледно је да

аутор свој рад не посматра као завршен, већ му се током времена враћа, допуњава претходни текст, при чему се може запазити да не мијења раније изнијете ставове и закључке, већ да излагање проширује новим промишљањима истог проблема. То свједочи о истрајности на обради појединих проблема, а све то прати научно сазријевање и еволуцију ставова аутора.

Из методолошких радова академика Дашића може се видјети какав значај придаје употреби архивске грађе у историјским истраживањима; за потребе једног научног скупа о томе је написао уводно излагање на готово 70 страна. Из напомена у монографијама и једном броју појединачних радова види се да је истраживао грађу у Подгорици, Цетињу, Београду, Русији и Паризу. Осим тога, његови радови показују и да добро познаје објављену грађу и да се њоме стваралачки служи. Из напомена и спискова литературе види се да веома добро познаје историографску литературу и да исту мајсторски користи. Значајан број његових радова, нарочито оних из републичке и југословенске тематике, настао је на основу проучавања афирмисане литературе и уопштавања истраживачких резултата југословенских историчара. Такви радови су обично рађени за потребе научних скупова, а неки пут се чини и да су то ауторизована универзитетска предавања. Дашићев таленат да у грађи и литератури уочи важна или корисна мјеста и да их умјешно укомпонује у своје приповиједање, као и његове способности да ефектно формира синтетичке судове и закључке, дали су значајан број синтетичких радова из црногорске и српске историје, који се лако читају и прикладни су за

уознавање наше новије прошлости, веома су информативни и садржајни за потребе студената и шире читалачке публике.

У вези са укупним научним ангажовањем и дјелом академика Дашића вриједи истаћи и да је дао значајан допринос у школовању и стручном уздизању бројних младих историчара. Значајан допринос дао је својим учешћем у организацији бројних републичких и савезних стручних скупова за усавршавање наставника историје или научних скупова општег или тематског карактера. Уз то, значајан допринос науци академик Дашић дао је као вишегодишњи уредник часописа

Токови (Иванград) и као члан редакције више стручних часописа (*Настава историје*, *Исторички записи*, *Југословенски историјски часопис*). Био је рецензент бројних историографских радова. На крају, уредио је или приредио за штампу више од 15 посебних издања.

Да је дјело академика Дашића запажено и признато у стручној и научној јавности широм Југославије, поред тога што је на универзитету добио највише звање и постао академик, говори и чињеница да је о његовим радовима објављено око сто осврта и приказа разне тематике и нивоа стручности.

Проф. др Здравко Делетић